

Att vara lärare på 1920-talet

Året var 1928. Efter ett par terminsvikariat på annan ort hade jag fått anställning som lärare vid Gällstads Kyrkskola. Skolformen var varannandagsläsning, dvs de två lägsta klasserna gick ena dagen och de två högsta den andra dagen, alltså tre gånger i veckan vardera. Barnantalet kunde ibland överstiga 30 per avdelning, vilket var ganska pressande på grund av lokal- förhållandena. Skolsalen var inte dimensionerad för ett så stort barnantal. Sämst var det

med takhöjden, som inte var högre än i lärarbostaden i samma hus. Särskilt under den kallare årstiden, då man inte kunde ha fönsteröppning under lektionerna, kunde det bli en ordentlig "atmosfär".

Uppvärmningsanordningen var en järnkamin eldad med ved.

Skolskjutsar var ännu ett okänt begrepp, även för de elever, som hade 5- 6 km skolväg - och i enstaka fall däröver.

Solbespisningen var god, i den mån eleverna hade goda smörgåsar med mjölk med sig i skolväskan. De som hade nära till skolan, sprang naturligtvis hem och åt under den längre rasten. Ovannämnda förhållanden varade fram tills den nya skolan blev färdig 1952.

Undervisningen då? - Ja, för att komma något i nivå med hel- tidsläsande skolor tvingades man att delvis "bygga" undervisningen på hemläxor som stöd för inläringen. Man upptäckte då rätt snart, att när det gällde uppgifter, som innebar inläring från någon lärobok, klarade många av eleverna dem alldeles "för bra". De kunde läxan ordagrant utantill! Men förstod de innehållet?

Beträffande undervisning och inläring hade väl den erfarenheten börjat göra sig alltmer gällande, att det rena utantillärandet inte alltid var detsamma som att förstå. Ordagrann återgivning hör dikten till. Men det var inte heller så lätt att få eleverna att komma med egna ord, inte heller med egna frågor. Blygheten inför lärarens auktoritet var för stor.

Om man därför någon gång ibland kunde få en spontan fråga under lektionen, glädde det en verkligen.

Som jämförelse mellan nu och då skulle man nog våga säga, att om ett problem för läraren i dag är att hålla en viss auktoritet uppe, var ett av problemen på den tiden att hålla auktoriteten nere på ett naturligt sätt. Ett sätt fann jag vara att delta i barnens lekar på rasterna, och det utnyttjade jag ganska flitigt. Då kom man varandra närmare och kontakten blev bättre. Vid denna tid uteslöts Luthers katekes som lärobok i folkskolan.

Häremot framförde vederbörande kyrkoherde, vid ett möte i en fullsatt kyrka, ett förslag, att församlingen hos ifrågavarande myndighet skulle anhålla om att få fortsätta med katekesen som lärobok.

Alla, som instämde i förslaget, uppmanades att resa sig upp. Alla utom en reste sig. Efteråt fick den sittande ett anonymt brev, vari han fick veta, att han var en stackars villolärare.

Behöver det nämnas, att jag inte hade något emot boken och dess innehåll men att den var olämplig som lärobok? Ja, även om läroämnena i stort sett är desamma, har läroböckerna ideligen skiftat, allteftersom den pedagogiska erfarenheten gått framåt. Den årliga skexamen var givetvis en högtidsstund, med stor spänning för eleverna. Dagen innan infann sig alla barnen med blommor för att smycka sin skolsal, och flickorna var experter på att binda girlander av syrenblad att hänga på väggarna och över fönstren.

"Examen" var ju för övrigt ett felaktigt ord, ty det var ju inte fråga om någon betygsättning. Så var det naturligtvis spännande, när skolinspektören kom på besök, även om vederbörande inte alls var någon "farlig person".

Som en liten parentes kan nämnas, att en gång under min företrädares tid blev eleverna lurade. Det hörs buller i tamburen, och under det att läraren går mot dörren, säger han: "Nu kommer inspektören!" Han öppnar dörren, och in träder grannens getabock...

Vad sedan kontakterna utanför skolan beträffar, jag tänker då närmast på de kommunala instanserna, har jag endast goda erfarenheter. Ingen partipolitik hade ännu vunnit insteg, vilken ofta i onödan spetsar till ärendena.

Till sist ett fenomen jag ofta funderat över: Vid läsårets slut var man så gott som alltid trött och uppledsen på det hela, men när tiden var inne för att börja igen, så var det bara roligt!

Förklara det!

Eugén Tolke, 1984
